

นโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมสวัสดิการ

ชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่

POLITICAL POLICY OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

TOWARDS COMMUNITY WELFARE PROMOTION OF THE

PEOPLE IN SONG DISTRICT, PHRAE PROVINCE

นวลฉวี คำพัน Nuanchavee Khomfan

พระครูโสภณกิตติบัณฑิต Phrakru Saponkittibundit

สายันท์ อินันใจ Sayan Innunjai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

nuanchawee4377@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับนโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอภิธานิธรรม 7 กับนโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่ 3) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสานวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจจากการแจกแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบทผลการวิจัยพบว่า

1) นโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.63$)

2) หลักอุปนิทานธรรม 7 มีความสัมพันธ์กับนโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง ($r = .528^{**}$)

3) ปัญหาอุปสรรค พบว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนยังขาดการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ การชี้แจงการดำเนินไม่ชัดเจน ขาดความชำนาญในการใช้เทคโนโลยี และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสวัสดิการชุมชนยังมีน้อย ข้อเสนอแนะ พบว่า หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานแก่สวัสดิการชุมชน มีการประชุมชี้แจงผลการดำเนินงานทุกเดือน จัดอบรมสมาชิกเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกันระหว่างกลุ่มสวัสดิการชุมชนต่าง ๆ เพื่อสร้างความสามัคคีภายในชุมชน

คำสำคัญ: นโยบายทางการเมือง ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ; สวัสดิการชุมชน

Abstract

This Article aimed to study (1) to study the political policy level of local administrative organization towards promotion of community welfare of the people of Song District, Phrae Province (2) to study the relationship between the principle of Aparahaniyadham 7 and the political policy of local administrative organization on the promotion of community welfare of residents of Song District, Phrae Province, (3) to study obstacle problems, and the Suggestions on the political policies of local governments on the promotion of community welfare of residents of Song District, Phrae Province. This research is a combination of methods including quantitative research using exploratory research methods from questionnaire distribution, the data from the questionnaire were analyzed to determine the mean Standard Deviation and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient, and qualitative research by in-depth interview method from Key Informants and use contextual content analysis techniques. The research results were found as follows;

1) The level of local administrative organization toward the promotion of community welfare of residents of Song District, Phrae Province, with the overall being very high ($\bar{x} = 3.63$).

2) Aparahaniyadham 7 is related to the political policy of local administrative organization on the promotion of community welfare of residents of Song District, Phrae Province, as a whole. There is a moderate positive correlation ($r = .528^{**}$).

3) The obstacle problem was found that Community welfare funds also lack government budget support, clarification of implementation is unclear, lack of proficiency in technology utilization, and relationships among community welfare groups are low. Suggestion, it was found that Government agencies should support the implementation budget for community welfare, have a performance explanation meeting every month, hold training for members on technology-based pine, and exchange learning with each other between various community welfare groups to create harmony within the community.

Keywords: Political policy ; Local administrative organization ; Community welfare

บทนำ

สังคมไทยมีพื้นฐานวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันแบบช่วยเหลือเกื้อกูลมายาวนาน มีการจัดสวัสดิการแบบธรรมชาติที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกันระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปรัฐเข้ามาเป็นผู้จัดให้สวัสดิการกับประชาชน บทบาทของชุมชนในการดูแลกันก็ลดลง แต่หลังจากสังคมไทยประสบวิกฤตเศรษฐกิจ ปี 2540 องค์กรชุมชนได้พยายามจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในลักษณะของการจัดสวัสดิการจากฐานทุนต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น สวัสดิการจากฐานข้อมูลกลุ่มออมทรัพย์ องค์กรการเงิน วิสาหกิจชุมชน ความเชื่อทางศาสนา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ ต่อมาขบวนองค์กรชุมชนที่ทำงานเกี่ยวกับองค์กรการเงินและสวัสดิการชุมชนได้ยกระดับกองทุนสวัสดิการชุมชนโดยในปี 2548 ได้ริเริ่มจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบล มีพื้นที่ครู 14 กองทุน ขยายเป็น 191 กองทุน โดยให้มีการสมทบงบประมาณจากสามฝ่าย คือ ทุนจากการสมทบของสมาชิกในชุมชน สมทบจากรัฐบาลกลาง และสมทบจากองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น ในสัดส่วนเท่ากัน แบบ (1 : 1 : 1) ตั้งแต่ใน พ.ศ. 2552 รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณเพื่อ
สมทบ แต่เงินสมทบรัฐบาลผ่านสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนไม่เกินคนละ 365 บาทต่อปี ซึ่งได้
สนับสนุนต่อเนื่องตามสถานะโครงการที่ได้รับการอนุมัติจากรัฐบาล ช่วงของการร่างรัฐธรรมนูญก่อนปี
พ.ศ. 2560 เครือข่ายสวัสดิการชุมชนได้รณรงค์ให้มีการกำหนดเรื่องนี้รัฐธรรมนูญ เพราะถือว่าเป็น
สิทธิพื้นฐานของบุคคลและชุมชนที่จะจัดสวัสดิการของตนเองในรูปแบบที่ชุมชนกำหนด รัฐธรรมนูญ
2560 มาตรา 40 (3) กำหนดว่า “บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิจัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชน
สิทธิของบุคคลและชุมชนตามวรรคหนึ่ง หมายความว่า บัณฑิตกรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการ
ดำเนินการดังกล่าวด้วย” (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและ
ความมั่นคงของมนุษย์, 2564, ออนไลน์)

นโยบายของรัฐต่างมีจุดมุ่งหมายในการที่จะพยายามจัดทุกข์บำรุงสุขเพื่อความอยู่ดีกินดี
ของราษฎร ดังจะเห็นได้ชัดเจนที่กำหนดไว้เด่นชัดในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ซึ่งจะกระทำได้ในขอบเขตแค่นี้เพียงไรนั้นย่อมขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง
ของสังคมนั้นเป็นประการสำคัญ การจัดทุกข์บำรุงสุขให้กับประชาชนก็หมายความว่า ต้องสร้าง
สวัสดิการสังคม (Social Welfare) ให้สังคมมีความมั่นคงขึ้นนั่นเองอย่างไรก็ตามสถานภาพทางสังคม
เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทย
ปัจจุบันที่ถือว่าเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลง (Transitional Society) อย่างรวดเร็ว
จนกระทั่งบางครั้งอาจทำให้สมาชิกปรับตัวตามไม่ทัน ดังนั้น ขอบข่ายของการให้บริการทางสวัสดิการ
สังคมจึงขึ้นอยู่กับสถานการณ์ดังกล่าวในขณะนั้นด้วย (สุเทพ เชาวลิท, 2527 : 3)

การจัดสวัสดิการชุมชนของประชาชนในอำเภอสอง จังหวัดแพร่ มีองค์กรภาคประชาชนใน
แต่ละพื้นที่ ได้รับสมัครสมาชิกในพื้นที่แล้วจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นองค์กรที่จัดสวัสดิการ
ให้แก่สมาชิกในชุมชนจนเกิดกระบวนการการจัดสวัสดิการชุมชนได้รับการสนับสนุนจากรัฐบางส่วน
แต่การจัดสวัสดิการโดยจากภาครัฐอย่างเดียวไม่เพียงพอ และยังไม่ครอบคลุมปัญหา และไม่สามารถ
กระจายให้กับผู้ประสบปัญหาได้อย่างทั่วถึง ส่วนต่อมาจึงนำเสนอให้เห็นศักยภาพในการจัดสวัสดิการ
โดยภาคประชาชน โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการศึกษารูปแบบเงื่อนไข และความเป็นไปได้ ใน
การจัดสวัสดิการโดยภาคชุมชน (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2547 : 14) บ้านฮ่องฮี ตำบลยางตลาด
อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีรูปแบบการจัดสวัสดิการโดยรวมกันประชุม
จัดตั้งคณะกรรมการกลางของหมู่บ้านขึ้น เพื่อดำเนินการจัดการสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับคนในชุมชน

คณะกรรมการส่วนมากเป็นผู้นำชุมชน และจะมีชาวบ้านเข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการด้วยโดย
คณะกรรมการจะทำการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีประชาชนในหมู่บ้านเป็นศูนย์กลาง และยึด
ความเห็นของคนในหมู่บ้านเป็นสำคัญอีกด้วย เมื่อลงมติกันได้แล้วคณะกรรมการก็จะดำเนินการตาม
แผนที่ร่วมกันวางไว้ โดยจะทำงานแบบโปร่งใสเป็นกันเอง จึงทำให้ระบบสวัสดิการของชุมชนฮองฮี
มีความเข้มแข็ง และสามารถต่อยอดสวัสดิการด้านอื่น ๆ อีกหลายด้าน ทำให้ชุมชนมีรูปแบบสวัสดิการ
ที่หลากหลาย (คณอง พิลุน, 2560 : 285) การจัดสวัสดิการชุมชนในอำเภอสอง จังหวัดแพร่ ยังต้องมี
การพัฒนานโยบายการทำงานที่ชัดเจน การวางแผนงานที่ยังไม่เป็นระบบ และบางกลุ่มสวัสดิการยัง
ต้องได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐมาช่วยในการบริหารจัดการอยู่ตลอด ทำให้
การดำเนินงานยังไม่มีความเป็นอิสระ การอาศัยความช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมี
ความสำคัญในการดำเนินงานของสวัสดิการชุมชนเป็นอย่างมาก

จากสภาพปัญหาและความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาวิจัยเรื่อง
“นโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของ
ประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่” เพื่อส่งเสริมนโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ที่มีต่อการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่ ให้สวัสดิการชุมชนสามารถ
ดำเนินงานบริหารจัดการตนเองได้ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างยั่งยืน
ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับนโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริม
สวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยธรรม 7 กับนโยบายทางการเมืองของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายทางการเมืองขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงผสมผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

1. นำข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามตรวจสอบความถูกต้อง จำนวน 396 ชุด แล้วนำข้อมูลที่ได้นำเข้าโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำผลที่ได้มาตอบระดับนโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่

2. ทำการวิเคราะห์ด้วยการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรว่า มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันหรือไม่ โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 10 รูป/คน และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัยพบว่า ระดับนโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.75)

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของนโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม

นโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการ		ระดับความคิดเห็น		
ส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการเสริมสร้างครอบครัว	3.67	0.82	มาก
2	ด้านการส่งเสริมสุขภาพ	3.68	0.79	มาก
3	ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน	3.61	0.83	มาก
4	ด้านการพัฒนาอาชีพ	3.52	0.85	มาก
5	ด้านการบริหารจัดการกองทุนที่ดีและมีธรรมาภิบาล	3.68	0.77	มาก
ภาพรวม		3.63	0.75	มาก

จากตารางที่ 1 นโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่ ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวม ได้แก่ ด้านการเสริมสร้างครอบครัว ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน ด้านการพัฒนาอาชีพ และด้านการบริหารจัดการกองทุนที่ดีและมีธรรมาภิบาล มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่า หลักการบริหารนิยธรรม 7 โดยภาพรวม กับนโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง ($r = .528^{**}$)

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอภินิหารธรรม 7 กับนโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson, s Product Moment Correlation Coefficient)						
หลัก อภินิหารธรรม 7	การส่งเสริม สวัสดิการ ชุมชน	ด้านการ ส่งเสริม ครอบครัว	ด้านการ ส่งเสริม สุขภาพ	ด้านการ พัฒนาเด็ก และเยาวชน	ด้านการ พัฒนาอาชีพ	ด้านการ บริหารจัดการ
ด้านการจัดประชุม	.628**	.599**	.592**	.588**	.543**	.568**
ด้านการประชุม พร้อมเพรียง	.646**	.621**	.628**	.594**	.539**	.587**
ด้านการบัญญัติสิ่ง ใหม่	.315**	.284**	.273**	.333**	.268**	.289**
ด้านการให้ความ เคารพผู้อาวุโส	.359**	.299**	.303**	.348**	.279**	.428**
ด้านการไม่ละเมิด สิทธิสตรี	.376**	.413**	.375**	.297**	.250**	.401**
ด้านการเคารพ สถานที่	.450**	.394**	.426**	.438**	r = .373**	.440**
ด้านการ สงเคราะห์	.068	.036	.052	.064	r = .065	.097

วัตถุประสงค์ที่ 3. ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับนโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่า กองทุนสวัสดิการบางกลุ่ม ยังขาดการสนับสนุนจากภาครัฐในการของบประมาณมาบริหารกองทุนสวัสดิการ มีการชี้แจงข้อมูลผลการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนน้อยเกินไป ทำให้สมาชิกเกิดความสับสน สมาชิกเข้าร่วมประชุมแต่ละครั้งไม่ครบตามจำนวนหรือมีจำนวนน้อย ทำให้การสื่อสารข้อมูลไม่ทั่วถึง คณะกรรมการยังขาดความชำนาญในการใช้สื่อเทคโนโลยีเข้ามาช่วยบริหารจัดการกองทุน และแต่ละกองทุนสวัสดิการชุมชนมีการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ทำให้ไม่ค่อยได้สื่อสารหรือสร้างความสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มสวัสดิการชุมชนด้วยกัน ข้อเสนอแนะ พบว่า หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการขอสนับสนุนด้านงบประมาณแก่กลุ่มสวัสดิการชุมชนต่าง ๆ กลุ่มสวัสดิการชุมชนควรชี้แจงข้อมูลการดำเนินงานที่เป็นปัจจุบันให้แก่สมาชิกได้รับทราบเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และตรวจสอบการ

ทำงานของคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนได้ ควรใช้สื่อเทคโนโลยีในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้แก่สมาชิกภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน และเพื่อเพิ่มสมาชิกภายในกองทุน ควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกันระหว่างกลุ่มสวัสดิการชุมชนต่าง ๆ ภายในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ระดับนโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่ ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.63$, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.68$, S.D. = 0.79) รองลงมา ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการกองทุนที่ดีและมีธรรมาภิบาล มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.68$, S.D. = 0.77) ด้านการเสริมสร้างครอบครัว มีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{x} = 3.67$, S.D. = 0.82) ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน มีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91$, S.D. = 0.83) น้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาอาชีพ มีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{x} = 3.52$, S.D. = 0.85) ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช มีระดับความต้องการได้รับสวัสดิการสังคม โดยรวมทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย พบว่า ด้านความมั่นคงทางสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านนันทนาการ ด้านบริการสังคม และด้านการมีงานทำและการมีรายได้ ส่วนสวัสดิการสังคมด้านที่อยู่อาศัย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน (พระครูภัทรปัญญาคุณ (เวียง แซ่อู่), 2560 : 70)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรม 7 กับนโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง ($r = .528^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ทำให้ทราบว่า การดำเนินงานตามนโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ได้นำหลักอปริหานิยธรรม 7 มาบูรณาการมากเท่าที่ควร ทำให้มีความสัมพันธ์ใน

ระดับปานกลาง ดังนั้น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเอาหลักอปริหานิยธรรม 7 มาบูรณาการกับการดำเนินงานของสวัสดิการชุมชนอำเภอสอง จะส่งผลให้นโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำมาเป็นกระบวนการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสอดคล้องกับการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเชิงเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวตามหลักอปริหานิยธรรมในเขตเทศบาลตำบลทุ่งน้อย อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร” ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการเชิงเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่ม เกษตรกรผู้ปลูกข้าวกับหลักอปริหานิยธรรมในเขตเทศบาลตำบลทุ่งน้อย อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($r = .744^{**}$) (พระคำณ อติภโท (ทองน้อย), 2562 : 95) และอาจรวมถึงงานวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ในจังหวัดนครราชสีมา เขตเลือกตั้งที่ 5” ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและหลักอปริหานิยธรรม พบว่า อายุ สถานภาพการสมรส และหลักอปริหานิยธรรมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ในจังหวัดนครราชสีมา เขตเลือกตั้งที่ 5 ส่วนเพศ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกตั้ง (พระอธิการวรวิทย์ สุเมโธ (มีธรรม), 2563 : 94)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับนโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่า กองทุนสวัสดิการบางกลุ่มยังขาดการสนับสนุนจากภาครัฐในการของบประมาณมาบริหารกองทุนสวัสดิการ มีการชี้แจงข้อมูลผลการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนน้อยเกินไป ทำให้สมาชิกเกิดความสับสน สมาชิกเข้าร่วมประชุมแต่ละครั้งไม่ครบตามจำนวนหรือมีจำนวนน้อย ทำให้การสื่อสารข้อมูลไม่ทั่วถึง คณะกรรมการยังขาดความชำนาญในการใช้สื่อเทคโนโลยีเข้ามาช่วยบริหารจัดการกองทุน แต่ละกองทุนสวัสดิการชุมชนมีการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ทำให้ไม่ค่อยได้สื่อสารหรือสร้างความสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มสวัสดิการชุมชนด้วยกัน ดังนั้น การขาดการบริหารจัดการกลุ่มสวัสดิการชุมชนที่ยังไม่เป็นระบบ การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีหลายขั้นตอนทำให้เกิดความสับสน ส่งผลให้งบประมาณช่วยเหลือจากรัฐยังไม่ทั่วถึงทุกกลุ่ม และทั้งนี้อาจเป็นเพราะสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การจัดสวัสดิการให้แก่แรงงานเมียนมาในอำเภอสามพรานจังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริการสังคม ได้แก่ ความลำบากในการเดินทางไปรับบริการด้าน

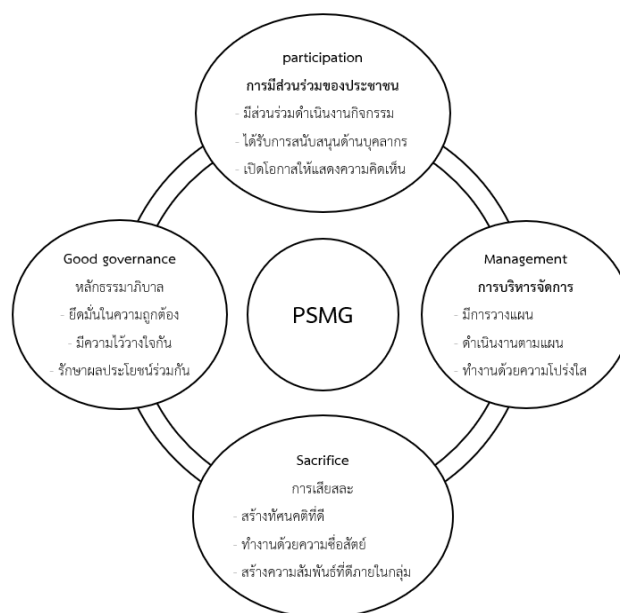
สาธารณสุข การเดินทางเข้า-ออกไปติดต่อกับหน่วยงานทางสถานทูตมีหลายขั้นตอนรวมทั้งปัญหา
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการต่อวีซ่า ขาดงบประมาณสนับสนุนจากส่วนกลางสำหรับการรองรับเด็กต่าง
ด้าว ด้านภาษาในการสื่อสารแรงงานที่เข้ามาใหม่ ๆ จะพูดภาษาไทยไม่ได้เลย ที่พักนั้นทางสถาน
ประกอบการไม่สามารถจัดที่พักให้ได้เพราะสถานที่ไม่เพียงพอ (ชัยศรี มีป้อม, 2562 : 122-125)

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริม
สวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่า หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดหลักเกณฑ์
ที่ชัดเจนในการขอสนับสนุนด้านงบประมาณแก่กลุ่มสวัสดิการชุมชนต่าง ๆ กลุ่มสวัสดิการชุมชนควร
ชี้แจงข้อมูลการดำเนินงานที่เป็นปัจจุบันให้แก่สมาชิกได้รับทราบเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน
เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และตรวจสอบการทำงานของ
คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนได้ ควรใช้สื่อเทคโนโลยีในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้แก่
สมาชิกภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน และเพื่อเพิ่มสมาชิกภายในกองทุน ควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อ
กัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกันระหว่างกลุ่มสวัสดิการชุมชนต่าง ๆ ภายในชุมชน ดังนั้น
การทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับกลุ่มสวัสดิการชุมชน ให้ประชาชนเข้ามามี
ส่วนร่วมในการดำเนินงาน ร่วมตรวจสอบผลการดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการช่วยให้เกิดความโปร่งใส
ในการตรวจสอบ และการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการดำเนินงานของกลุ่มสวัสดิการให้มี
ประสิทธิภาพมากขึ้น อาจเป็นเพราะสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ
ประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ” ข้อเสนอแนะพบว่า ประชาชน
ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความโปร่งใส
ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาท้องถิ่นของตน ควรติดตามการปกครองส่วน
ท้องถิ่นของตนอย่างทั่วถึงผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ และบอร์ดประชาสัมพันธ์ ควรให้ประชาชนมีส่วน
ร่วมในการประชุมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเสนอปัญหา และหาทางแก้ไขร่วมกันเพื่อนำไปสู่การ
พัฒนา (พระมหาศุภพงษ์ ชยเมธี (กลั่นศรีสุข), 2563 : 206-207)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

หลักธรรมอุปทานิยธรรม 7 ได้แก่ (1) ด้านการจัดประชุม และหารือกันเพื่อแลกเปลี่ยน
ความรู้เป็นนิตย (2) ด้านการประชุมต้องให้หมู่คณะมีความพร้อมเพรียงกัน (3) ด้านการบัญญัติหรือมี
มติในสิ่งใหม่ และข้อบัญญัติไม่ขัดหรือตัดรอนบัญญัติก่อน (4) ด้านการให้เคารพนับถือคำกล่าว

ของผู้อาวุโส (5) ด้านการไม่ล่วงละเมิดทางใจ และกายในสตรี (6) ด้านการให้ความเคารพ สักการะ และการบูรณะเจดีย์หรือพุทธสถานที่ปลูกสร้างไว้ (7) ด้านการสงเคราะห์ และอุปการะแก่สงฆ์ทั้งหลาย มาบูรณาการกับการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่ 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการเสริมสร้างครอบครัว (2) ด้านการส่งเสริมสุขภาพ (3) ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน (4) ด้านการพัฒนาอาชีพ และ (5) ด้านการบริหารจัดการกองทุนที่ดี และมีธรรมาภิบาล ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ได้การส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่ PSMG : MODEL ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย ดังปรากฏเป็น PSMG : MODEL สรุปได้ดังนี้

1. P = Participation การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการกิจกรรมการส่งเสริมสวัสดิการชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการคำแนะนำการออกกฎข้อบังคับ การสนับสนุนด้านงบประมาณ และสนับสนุนให้บุคลากรเข้าช่วยดูแลการจัดเก็บข้อมูล เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ระดมความคิดเห็นข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และสามารถให้ประชาชนเข้ามาตรวจสอบกองทุนสวัสดิการชุมชนได้

2. M = Management การบริหารจัดการ คือ การวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนการดำเนินงานที่เข้าใจง่าย มีกฎระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจน เน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีความโปร่งใสในการบริหารจัดการสามารถตรวจสอบได้ และมีการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนด้วยการศึกษาดูงานกองทุนอื่น ๆ นอกพื้นที่เพื่อนำมาปรับใช้ให้เข้ากับสภาพบริบทของชุมชน

3. S = Sacrifice การเสียสละ คือ การเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน ทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ความจริงใจทั้งทางกาย วาจา และใจ มุ่งทำงานโดยยึดเอาผลประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน มีจิตอาสาในการทำงานช่วยเหลือชุมชน และกิจกรรมของกองทุนสวัสดิการชุมชน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในกลุ่มสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี และรักษาผลประโยชน์ส่วนร่วมของกองทุนสวัสดิการชุมชน

4. G = Good governance หลักธรรมาภิบาล คือ การตั้งกฎระเบียบข้อบังคับด้วยความเห็นชอบของทุกฝ่าย ทำงานโดยการยึดมั่นในความถูกต้อง ขยันอดทน มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันภายในกลุ่มสวัสดิการชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และตัดสินใจร่วมกัน คณะกรรมการทุกคนมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ตั้งใจทำงาน และมีความเสียสละรักษาผลประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าส่วนตน ให้สมาชิกทุกคนได้รับผลตอบแทนเท่าเทียมอย่างเสมอภาค
สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ นโยบายทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนของประชาชนอำเภอสอง จังหวัดแพร่ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกำหนดนโยบายการส่งเสริมสวัสดิการชุมชน ร่วมกันออกกฎข้อบังคับในการดำเนินงานกองทุนตามหลักธรรมาภิบาล พัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการกองทุนต่าง ๆ ให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ให้กลุ่มสวัสดิการชุมชนเป็นส่วนช่วยขับเคลื่อนสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีนโยบายให้การสนับสนุนด้านงบประมาณให้แก่กลุ่ม
สวัสดิการชุมชนตามสภาพบริบท เพื่อนำไปเป็นต้นทุนในการพัฒนาหรือจัดกิจกรรมของกลุ่มสวัสดิการ
ชุมชนต่อไป

(2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีนโยบายสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรกับกลุ่ม
สวัสดิการชุมชนต่าง ๆ ในการให้ความรู้ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มสวัสดิการชุมชน
เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

(3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีนโยบายพัฒนาทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยีในการ
ประชาสัมพันธ์ข้อมูล และการใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลสมาชิกให้แก่คณะกรรมการ
กลุ่มสวัสดิการชุมชน เพื่อให้ข้อมูลเข้าถึงสมาชิกทุกคน และมีการดำเนินงานที่เป็นระเบียบ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

(1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรชี้แจงเกี่ยวกับแนวทางการขอการสนับสนุนด้าน
งบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้แก่กลุ่มสวัสดิการชุมชนต่าง ๆ ให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร
และทำเป็นประกาศให้รับทราบกันทุกกลุ่ม

(2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้บุคลากรลงพื้นที่สำรวจความต้องการ และสภาพ
ปัญหาของกลุ่มสวัสดิการชุมชนต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นแนวทางกำหนดนโยบายการให้ความช่วยเหลือ
และพัฒนากลุ่มสวัสดิการชุมชนต่อไป

(3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการกลุ่ม
สวัสดิการชุมชนต่าง ๆ ให้มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ การใช้สื่อเทคโนโลยี การใช้คอมพิวเตอร์
เพื่อพัฒนากลุ่มสวัสดิการชุมชนต่อไป

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรวิจัยเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อนโยบายทางการเมืองในการ
พัฒนาการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชนในเขตอำเภอเมืองสอง จังหวัดแพร่

(2) ควรวิจัยเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดตั้งสวัสดิการ
ชุมชนในอำเภอสอง จังหวัดแพร่

(3) ควรวิจัยเกี่ยวกับ ปัญหาอุปสรรคในการกำหนดนโยบายทางการเมืองที่มีผลต่อการ
ส่งเสริมสวัสดิการชุมชนในอำเภอสอง จังหวัดแพร่

References

- คะนอง พิณ. (2560). การจัดสวัสดิการโดยชุมชน กรณีศึกษาบ้านฮองฮี ตำบลยางตลาด อำเภอยาง
ตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารการเมืองการปกครอง*. 7 (2) 283 : 295.
- ชัยศรี มีป้อม. (2562). การจัดสวัสดิการให้แก่แรงงานเมียนมาร์ในอำเภอสามพรานจังหวัดนครปฐม.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2547). *สวัสดิการสังคมฉบับชาวบ้าน : แนวคิด นโยบาย แนวทางปฏิบัติ*.
กรุงเทพมหานคร : เอดิชั่นเพรส.
- พระครูภัทรปัญญาคุณ (เวียง แซ่ฮ้อย). (2560). การศึกษาความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมของ
ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วิทยานิพนธ์พุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.
- พระคำณ อติภโท (ทองน้อย). (2562). “การบริหารจัดการเชิงเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่ม
เกษตรกรผู้ปลูกข้าวตามหลักการบริหารนิยธรรมในเขตเทศบาลตำบลทุ่งน้อย อำเภอโพทะเล
จังหวัดพิจิตร”. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาทัศนพงษ์ ชยเมธี (กลืนศรีสุข). (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการ
ปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ. *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการวรวิทย์ สุเมธ (มีธรรม). (2563). พฤติกรรมของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎร พ.ศ. 2562 ในจังหวัดนครราชสีมา เขตเลือกตั้งที่ 5. *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร
มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
คู่มือการดำเนินงาน โครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน ปีงบประมาณ 2564.
[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://web.codi.or.th/wp-content/uploads/2021/01/คู่มือการดำเนินงานโครงการสนับสนุนการจัดการสวัสดิการชุมชนปี2564.pdf> [19 มกราคม 2564].

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). จำนวนประชากรอำเภอสอง จังหวัดแพร่. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/districtList/S010107/th/33.htm> [6 กุมภาพันธ์ 2564]
สุเทพ เชาวลิท. (2527). *สวัสดิการสังคม*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.